

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celipoli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 22.

V Ljubljani, 15. novembra 1875.

Tečaj XV.

Nazorni nauk.

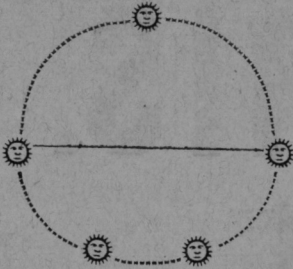
b. Solnce.

Solnce je na nebu, je nebno telo. Solnce se nam n. pr. tako veliko vidi, kakor okrožnik. Jabelko na stolpu se nam vidi tako veliko, kakor debelo jabelko. Vendar pa je, kakor sami veste, veliko kakor n. pr. vagan. Da se nam tako majhno vidi, pride od tod, da je visoko nad nami. Učeni možje so pa preštevilili, da je solnce tako daleč od nas, da bi topova krogla, ki neznansko hitro leti, $12\frac{1}{2}$ leta potrebovala, da bi prišla od zemlje do solnca (20 milijonov milj). Ker se nam pri taki strašni daljavi vendar še tako veliko vidi, mora biti neizrečeno veliko. Presega našo zemljo več tisočkrat v velikosti. Tudi ni pladenj, ampak krogla, tedaj:

Solnce je neizrečeno veliko nebno telo; vidi se nam pa zato tako majhno, ker je neznano daleč od nas.

Sedaj vidimo solnce tu (kraj se pokaže). Ne ostaja pa tukaj, ampak se premika na zahod, kjer zahaja. Po tem je večer. Po noči ga ne moremo videti. Drugo jutro se na vzhodu zopet prikaže, vzhaja. Pod nami, pod zemljo se je tedaj premaknilo od vzhoda na zahod. Počasi pa na nebem oboku kvišku stopa, a potem se doli pomika in zvečer zopet zatone. Solnce se tedaj pomika od vzhoda na zahod okoli zemlje (tako se namreč vidi in otroci na ti stopnji tega tudi ne morejo razumeti drugače), zato pa potrebuje 24 ur ali 1 dan (dan in noč).

Obris na tabli nam poočituje, kako se solnce v 24 urah na videz po nebem oboku spreha.

Ravna čerta nam pokaže del naše zemlje, ki je v našem obzorji, oblok je nebni strop, po katerem se solnce premikuje. Tukaj naj bo vzhod, a tukaj zahod. Solnce kroži po tem okrožji. Tukaj je zjutraj, a tukaj je zvečer. — Sedaj si pa mislimo, da nareja nebo pod nami ravno tak oblok. Po tem se pomikuje solnce po noči ravno v taki meri dotlej, da zjutraj zopet vzhaja.

Solnce je tedaj nebno telo, ki je neznano daleč, a premikuje se na videz od vzhoda na zahod.

Berž ko solnce vzhaja, postane na zemlji svetlo, dan; ko zahaja in se nam skriva, pa noč. Brez solnca bi bila na zemlji večna tema. Ko bi bilo solnce zmirom nad našim okrožjem, tako bi imeli zmirom dan. Ko se pa suče okoli zemlje, pa nareja, da se noč in dan, svetloba in tema versti. Solnce sedaj vzhaja na primer ob 6 zjutraj in ob 6 zvečer zahaja. Dopoldneva in popoldneva je tedaj po 6 ur, noč je 12 ur dolga. Pred nekaj časom je solnce prej vzhajalo in pozneje zahajalo, dan je bil daljši, noč je bila krajša. Sedaj se dan skrajšuje, noč se zdaljšuje.

Po zimi vidimo solnce vzhajati včasih še le ob 7. uri in ob 4. že zahajati, tako da celi dan traja le kakih 9 ur. Naj daljši dan traja pri nas 16 in pol ure, solnce vzhaja že ob 4 uri in ob 8 uri zahaja, dopoldne in popoldne sta namreč zmirom enako dolga, 12 ura je zmirom poldneva ali poldne, naj krajši traja le $8\frac{1}{2}$ ure. Kako dolgo traja naj daljša, kako dolgo naj krajša noč? Včasih sta noč in dan enako dolga (dvakrat v letu); kedaj tačas solnce vzhaja, kedaj zahaja? Tedaj:

Solnce je nebno telo, ki je neizrečeno daleč od nas; vsakih 24 ur se navidezno okoli zemlje zasuče in tako naredi, da se noč in dan verstita.

Nikdar po noči, a le po dnevu vidimo solnce. Vendar solnca ne vidimo vsak dan, pa tudi ne po dnevu ob vsakem času. Oblaki ga zakrivajo. Imamo tedaj jasne in oblačne dneve. Kedaj je jasen, kedaj oblačin dan? Po zimi je veliko oblačnih dni, od kod to prihaja? Včasih pa nekaj solnca, v posameznih slučajih pa vse solnce zakrije mesec, na zemlji postane skoraj temno. Tačas pa pravimo: solnce je mraknilo.

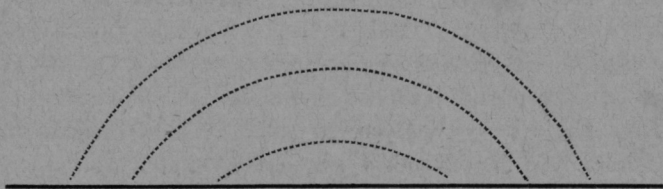
Po dnevu je toplejše kakor po noči, ali vsaj ni tako merzlo. Kedar solnce sije, je toplejši, ali vsaj ni tako merzlo, kakor sicer, če bi ne sijalo. Ko solnce razsvitljuje, tudi ogreva na zemlji, razširja toploto. To se vidi tudi nekoliko iz tega. Reči, ki so na solncu, so po letu tople,

skoraj vroče, druge pa, ki so poleg teh v senci, so merzle; izbe, ki so na solčni strani pri hiši, so po letu na moč tople; senčnati gozd je tudi po letu hladen, takrat, ko na planem zastran vročine komaj prebijemo; kjer solnce sije, tam se tudi po zimi večkrat sneg otaja, a v senci zmerzne.

Po dnevu je, kakor smo rekli, topleje, kakor po noči, pa vendar ni enako toplo ob vsakem dnevnem času. Od jutra do poldne navadno raste dnevna toplota, potem zopet ponehuje. O poldne je naj toplejše. Do poldne se solnce kvišku vzdiga, potem se pa pomika na nebu doli. Opoldne je naj višej. Iz tega tedaj sklepamo, višej ko je solnce na nebu, topleje je.

Tako je vsaki dan, tako je vse leto. Po kratkih zimskih dnevih solnce le nizko kroži na nebu. Ko dan rase, postaja tudi oblok čedalje večji, solnce opoldne višej stopa, dokler zopet najdaljši poletinski dan opoldne najvišej stoji.

Obris naj nam to razjasni:

Potem je pa tudi najtoplejše. To pa poterjuje prej rečeno: Višej ko stoji solnce, topleje je.

Topli čas v letu imenujemo poletje, merzel pa zimo, prehod od zime na poletje imenujemo pomlad, od poletja na zimo pa jesen. Solnce daje svetlobo in razločuje tako na zemlji dan in noč, solnce pa tudi greje, in tako nareja razliko med spomladjo, poletjem, jesenijo in zimo, ali med 4letnimi časi.

Solnce je tedaj nebno telo, ki je neizrečeno daleč od nas, in je neizrečeno veliko, ki se na dan enkrat na videz okoli zemlje zasuče in tako je vzrok, da je na nji svetlo in toplo (daje zemlji svetlobo in toploto), nareja dan in noč, pa tudi spomlad, poletje, jesen in zimo.

Po zimi, ko solnce le malo ur zemljo razsvetljuje, jo le malo ogreva, voda se spreminja v led, sneg pokriva prazno polje, drevesa nimajo več perja, zelišče ne raste. Berž pa, ko pomladanje solnce pošilja na zemljo svoje žarke, ki razsvetljujejo in ogrevajo, zgine sneg in led, polje se na novo ozeleni, drevje berst poganja, pokažejo se posamezne cvetice. Ko pa dan raste in se toplota razširja, razvija se berž ko berž rastlinstvo, in ljudje in živali se na novo poživljajo. Po polju skačejo vesela jag-njeta s svojimi materi, po gozdu in logu se veselo glasé ptiči. Ko pa pride poletinska vročina, katera nam je vendar včasih nadležna, potem se rudečé češnje in drugo sadje, pšenica rumeni.

(Dalje prih.)

Anton Umek Okiški.

I.

Od kar sercé se v persih je zbudilo,
Hvaležno Slavi le se posvečuje,
Razvijam svetih njej Modric darilo.

Altarju venec desna njé daruje,
Njo zmir serce v življenji bo ljubilo,
In v krilu njenem pesnik naj miruje.

Slovinci imamo mnogo pesnikov in dokaj dobrih, pa jih premalo čislamo, ker jih premalo poznamo; ne poznamo jih pa, ker se njih poezije nahajajo sim ter tje po časnikih in se toraj le sim ter tje prebirajo. Tako je tudi Okiški priobčeval tu in tam svoje pesmice. Poprosim ga jaz, naj jih zbere ter skupaj dá na svetlo, morda po redu, v katerem jih je dijak skladal, da bodo v vzgled in posnemanje mladini gimnazijski, ktera — umna in čedna — vendar tolikanj potrebuje vzvišenih vzorov. Dogovorí se tedaj Umek z marljivim A. Janežičem, kateri jih sprejame v „Cvetje iz domačih in tujih logov“, vendar proti temu, da se izberó le nektere, in da tém pesnik pridene še nekaj na novo zloženih, prej nikjer ne natisnjenih. Tako so prišle na dan „**Pesmi**. Zložil Anton Umek Okiški. V Celovcu. Na svitlo dalo vredništvo slovenskega Glasnika. 1865. Nat. J. Blaznik v Ljubljani. 12ⁱ str. 173.“ —

S prav skromno popotnico „Moje pesmi“ po že znanem geslu „Domovina — Bog“ so v treh razdelkih, in sicer v I. Pesmi, v II. Gazele in sonetje, in v III. Pripovedne poezije. Nove, dotlej ne natisnjene so v I. razdelku: Na sprehodu str. 8—10; Jek 11. 12; Pozabljen pevec 15; Spomini 22; Spanje in smert 30. 31; Opomin zgodovine 32; Oporoka dobrega vladarja 33. 34; Biserji (Lepota. Čas. Okó. Prijateljstvo. Nedolžnost. Poterpežljivost.) str. 35. 36; Najviša moč — moč ljubezni 37. 38; Godbin namen 53—55. — V II. razdelku sta po sonetu „Domovini“ str. 22 v Vencu Jan. Nečáseku posvečenem „Slovenski dragi svet, o Bog, ohrani!“ — dva sonetna venca v enem str. 99—126. — In v III. so na novo pridejane: Zvezda v čelu str. 143—145; Topolovška gora 146. 147; Nestrohnelo truplo 152—154; pa Telemak na spodnjem svetu str. 161—173.

„Lepe pesmi glas seže v deveto vas, brati je bilo nato v Danici 1865 l. 18. Tega pregovora se spomnim, kadarkoli berem kako res lepo pesem; nasprot me pa serce bolí, kadar dobim kakó gerdo pred oči, naj si bo njena vnanja oblika še tako umetna. — Kdor ima s šolami opraviti, vé in čuti, kako suhe in prazne so večidel slovenske berila, zlasti kako malo imajo v svojih predalih dobrega, šolski mladini primerne pesniškega blaga. — Pa so tudi mnogi pesniki taki, da se njih

pesmi z dobro vestjo ne morejo v roke dati mladim učencem. Tolikanj bolj mora veseliti človeka pesnik, o čigar pesmih se mladosti lahko reče, kar piše sv. Jeronim: „Hilarii libros inoffenso decurrat pede“. In ta pesnik je znani A. Umek Okiški. Zgodaj že je jel skladati pesmice, pél je zmiraj lepše in umneje tako, da je doveršivši gimnazijo Sloveniji podal krasni slavospev Abuna Soliman. Kako je napredovala po tem njegova Vila, bo pokazala bližnja prihodnjost. Skorej da na prošnjo je dal svoje sem ter tje razglašene pesmi zdaj po Janežičevem Cvetji skupej na svetlobo, ter je pridjal še nekoliko prej, nekoliko poznej narejenih, da bi jih tim raji prebirála slovenska mladost i. t. d.

Izbral je bil Umek po želji Janežičevi le nektere izmed svojih prejšnjih pesmic, in koliko je razun teh popeval in kaj in koliko spisoval v slovenščini, razvidno je vsem, kterim je mar, iz pričujočega opisovanja njegovega. Po tem je tudi soditi, kar pravijo o omenjeni zbirki Novice 1865 l. 25: „G. Umek je Slovencem priljubljen pesnik; tudi Novice so že marsiktero njegovih pesem prinesle, ko je še učenec Ljubljanske gimnazije bil. Zdaj je vse (t. j. nektere) zbral v kitico, kteri je dodal še nekoliko novih, in (té) vse poslal z oglasnico (s prav skromno popotnico „Moje pesmi“) po svetu, ktera nam kaže tudi bistveni značaj njegove poezije, ki se strinja v besedah „Domovina — Bog“ i. t. d.

Slovenski Glasnik št. 7 naznanja Umekove iz 24. in 26. vezka „Cvetja“ 1865 posebej skupaj natisnjene Pesmi že nekoliko ostrašen, ter pravi: „Kakor vsem poezijam tega mladega pesnika, predmet je tudi pričujočim pesmam „Bog in domovina“; ta visoka predmeta prepeva z visoko navdušenostjo v raznih podobah. Poezija mu je sploh sredstvo, da zbuja po njej bravcu v persih ljubezen do Boga in domovine; zatorej so skoraj vse njegove lirične pesme didaktičnega zapopadka. Naj g. Umek krepko napreduje po tem poti in čedalje bolj raztegne meje svoji poeziji, da zgine s časom vsa enoterost, ki se nekterim dosedanjim pesmam še pozná. Sploh pa obsegajo pričujoče pesmi mnogo lepih cvetlic, ki si bodo s svojim blagim duhom gotovo dosti bravec privabile; sosebno pa je priporočamo naši odrasli mladini za tečno berilo.“ —

L. 1865/6 pride Anton Umek v Celovec na gimnazijo za učitelja in posveti se v novih opravih šolski mladini, za ktero je bil posebno obdarovan. — Novo službo nastopijo l. 1866 bogoslovni nekdanji součenci njegovi, in prijatelj jim iskreno vdan zapoje po Danici l. 24 pesem prepomenljivo „Boj in mir“. Letošnjim g. g. novomašnikom ljubljanskega semenišča kot svojim predragim součencem posvečuje A. U. Okiški. — Med bojem, v kterem ljuta laž napada resnico, nasilstvo bije na pravico, začuje rajske godbe glas: „Hosana, slava Bogu na višavi, — In mir ljudém na zemlji v rajski spravi!“ — in ugleda množico obilo, matere očete, sestre, brate — v svatovskem oblačilu, ter poprašuje:

Zakaj le-tí veseli raj imajo? —
 Sinov junških blaženo koló
 K Vladarju vseh vladarjev pripeljajo,
 Dadé mu jih z ljubeznijo gorkó,
 Naj z Njim v nevarno vojsko se podajo.
 Pa srcem zbranim grenko ni slovó,
 Navdaja milo, častno jih veselje:
 Vladar sinovom vojno dá povelje! —

Tako vas v gledam, vi predragi moji
 Prijatelji, tovarši mladih let!
 Bolj veličastni ste v mladosti svoji
 Sedaj, kot bili ste kedaj popred.
 Navdušeni želé vam srečo broji,
 In z njimi kličem jaz iz serca vnét:
 Naj večno bo v presladko vam veselje
 Vladarja vekovitega povelje!

Oblast tedaj je, dragi! v am zročena,
 Na strani vaši ljudstvo naj stoji,
 Potem ne bode bojna čast zgubljena,
 Ko se po dolgem boji mir stori.
 Saj vas in nas navdaja želja ena:
 Pogum naj stanoviten v nas gori,
 Da bomo nezmagljivo se borili,
 Gospodu slavo — sebi mir dobili!

To leto prinese iz njegovega peresa Koledarček družbe sv. Mohora str. 48. 49 kratko zgodovinsko čertico „Spremenjena pot“, kako je po smerti zaročene si neveste Dolinarjeve grajščak in pravoslovec zaročil se s cerkvijo, postal bogoslovec, duhovnik, misijonar, škof v severni Ameriki — slavno znani Friderik Baraga.

V novi službi svoji je sklenil se A. Umek prijateljsko z A. Janežičem in zvesto mu je pomagal pri spisovanji in vredovanji slovenskih šolskih knjig, pri novem natiskovanji slovenske in nemško-slovenske slovnice, vzlasti pri sestavljanji in vredovanji novih šolskih bukev. Po družbi sv. Mohora je bil spravil Janežič l. 1865 na svetlo „Cvetnik“, namenjen posebej mladini. Po nasvetu nekterih učiteljev je I. del predelal nekoliko ter v drugem natisu l. 1867 dal na svetlo „Cvetnik. Berilo za slovensko mladino“ — in tisto leto tudi II. del, ki sta se sprejela za čitanko v nižji gimnaziji. Pri obeh podpiral ga je zdatno Okiški, in v I. delu nahajajo se v besedi vezani: Jutranja molitev str. 9; Polje duhovno (po češkem) 25; Mornarska 41; Metod in Atila 122; v besedi nevezani: Madonna della Sedia str. 42—44; Kako narava pričuje (po Schubertu) 49. 50; Pomlad 63; Memento mori 76. 77; Resnice 102. — V II. delu pa so v besedi vezani: Mavrica str. 59; Večerna molitev 62. 63; v nevezani pa: Leonida s Špartanci pri Ter-

mopilah 26. 27; Kako se je škorec smerti rešil 37. 38; Brata Filena 64. 65; Rudolf Habsburški 134—136. — V Cvetniku, kateri je 1. natisa l. 1861, pod naslovom „Cvetnik slovenske slovesnosti. Berilo za više gimnazije in realke“ — l. 1868 v 2., vsem predelanem, in l. 1870 v tretjem popravljenem natisu prišel na svetlo, nahajajo se v II. Okiškega pesmi: Najviša moč str. 58. 59; Ponočna pesem 59; Jek 59. 60, Vekovitost človeških del 83. 84; Na Libanu 96. 97; Biserji 109; Poslanica Svitoslavu 109—111; Mladeneč in Vila 128; Morska roža 161; in v III. natisu l. 1870 namesti nekterih drugih: Mornarska str. 54. —

Kakor pri šolskih bukvah, tako je Umek podpiral Janežiča tudi pri Glasniku, in je v letnik 1867 št. 2 dal mu pesem „Prognanec“, št. 4 pa „Dekle in cvetlica“. V prvi na pr. junak na samotnem morja otoku, prej mogočnež zdaj siromak, po hudih sanjah zbužen in skesan govori naposled:

»Preč je slava,	»Sebi v slavo
S svetom vsem očetnjava	Kratiti človeštvu pravo,
Mojo sebičnost pozná.	Nad propadom trohljiv je most.
Enkrat prost bi hotel še biti,	Druge osrečevati,
Mogel potem bi svet se učiti,	Svobodo ljudstvom dajati,
Kaj je prava svoboda.«	Lastna je velikost.« —

V Glasnik l. 1868 št. 1 zložil je A. Umek pesem „Poslanica Svitoslavu“, kakor se je v domoljubnih pesnih svojih podpisoval Luka Jeran, za cerkve katoliške in naroda slovenskega svete pravice neutrudljivi boritelj na književnem polji, vzlasti po Zg. Danici, menda posebej z ozirom na nekdanje poskušnje misijonarske, na priprosti njegov stan pa na velike, toda premalo čislane zasluge njegove. — Tedaj se je stari, resnici in pravici protivni duh (liberalizmov) glasiti jel že tudi v mladem slovstvu slovenskem, in prihajali so na dan veljakom, po Novicah, Danici itd. znanim voditeljem zabavljivi — zagatni spisi v vezani in nevezani besedi, kateri so blagoserečnega Janežiča pripravili bili v toliko zadrego, da je — spoznavši nepristojno ujedanje — 1. junija 1868 nagloma ustavil svoj „Slovenski Glasnik“ (češ, preobilica zaostankov, pa tudi marsiktera nemila izkušnja nas je prisilila. v. str. 236) na preveliko zgubo šolski mladini slovenski, ktera — tudi po Besedniku in Zvonu, celó po Vestniku in Zori — doslej še nikakor ni dobila — nadomestila! — A. Umek Okiški pa, svést si pravega delovanja, čuteč, da nikoli nikjer, kar če biti lepo in krasno, protiviti ne sme temu, kar je pravo in dobro, ter vedoč, kamo veslajo mladiči slovenski, nekteri brez vere, nekteri v strastih, odgovoril jim je v Glasniku l. 5 v pesmi, ktero so uméli — se vé da — le spet pisatelji — pesniki jasnega uma pa dobrega serca, in ktera se glasí takole:

Čuden vpor.

Razvija se pomlad, pod solncem rumenim
 Sprehaja se pesnik med drevjem zelenim,
 Nevidno orožje razpenja — loví.
 Med žarne svetove do neba dosega,
 Na zemlji prestrmega ni mu ga brega,
 Pri čistej lepoti pa le se mudí,
 Va-nj pena se bistrega slapa kadí,
 Od hrupa vsakdanjega bega.

Iz stvarstva — modrosti neskončnega vira
 Snoví za lastno si tvornost nabira,
 V besedo zapleta s srcem jo um.
 Ko novim obrazom vdihuje življenje,
 Osupne ga hipoma čudno šumenje,
 Obsuje groza presilnih ga trum.
 Izgine ko rosa nekdanji pogum,
 Ko gleda omotno vršenje.

Kak šviga mu plamen zornega svita,
 Bliščoba nešteti mu zvezd je odkrita,
 Pred njimi na čelu solnce stoji.
 Kar pesnikom služi iz krila narave,
 Vse barve, ki v cvetji rodé je dobrave,
 Kar v vednej premembi se krasno blišči,
 Krasota, soglasje vseh živih stvari
 Peklenske so zdaj mu skušnjave.

Kot temni duhovi prihajajo strasti,
 Ljubezen najprva v ovenčanej časti,
 Kot megle v krdelih se jezno drvé.
 Kar vzornega štejejo pevske primere,
 Dogodbe stoletij prikazni stotere
 Znad temnih oblakov mu silne prté,
 Iz vriska nenehoma vdarja: gorjé!
 Upada poprejšnje moč vere.

Med tem kot sodnjega dneva vršenjem
 Razločen je zadnji glas med grmenjem:
 Napočil stvarém vsem prosti je čas,
 Za nami se dalje tedaj ne oziraj,
 Z oklepi nas sužnosti delj ne zatiraj,
 Naj sanja se tvoja ne vtiče v nas,
 Oprostiti čemo harmonični glas,
 Več nove snovi ne nabíraj! —

Zbežé krdela, nastane tmina,
 Zapre se vesoljnosti mu domovina,
 Vsa redna lepota za zmerom je preč. —

Oj! solnce razuma z oblaki se meša,
 Veselja nekdanjega srce pogreša,
 Krilatca silnega mahnil je meč,
 Zaprl se čutom je raj cveteč:
 Pesništvo mu — prazna je veša.

Ukaz ministerstva za bogočastje in poduk dne 19. julija 1875, št. 2868,

*s katerim se določuje, kako se imajo opravljati šolska poslopja na javnih
 ljudskih šolah na Kranjskem in kako se ima skrbeti za zdravje
 po teh šolah.*

Po zaslišanji c. kr. deželnega šolskega sveta za Kranjsko ukazujem v izpeljavi §. 13. deželne postave dne 29. aprila 1873 (št. 21 dež. zak.) o opravi šolskih poslopij na javnih ljudskih šolah in s tem v zvezi, o skrbi za zdravje po teh šolah kakor sledi:

§. 1. Splošne potrebe šole. Šola naj bode, kolikor mogoče na prostem, nje okolica ima biti njej primerna in prijazna, uhod dobro uravnan, na vnanje naj bo dostojna, notranje naj bode namenu ugodno vpravljeno, povsod naj bo dovolj prostorna in naj ima obilo luči in zraka.

§. 2. Lega, okolica. Šola naj bo na osušnem kraju in kolikor mogoče v sredi ušolanega kraja. Ko se voli prostor za zidanje šole, je treba gledati na to, da šola ni poleg močvirij in drugih stoječih vodá, da ni zraven pokopališč in gnojišč, da ni blizo hrupnih prostorov in cestá, in šumečih obertnij, ki vzduh (zrak) kužijo ali prah narejajo, konečno se je treba ogibati vsake okolice, ki bi kalila smoter pri podučevanju, ki bi bila zdravju nevarna ali naravno pohujšljiva.

Kraj mora dovolj prostoren biti za šolo, telovadišče in v selskih občinah povsod, kjer okolščine dopuščajo, za šolski vert.

Ako se ima šola postaviti pri cesti, mora telovadišče ali vrt biti med cesto in šolo.

Ko se določuje prostor za stavbo, se mora poleg tega, da se začuje mnenje stavbne tehnike, tudi zaslišati nasvet okrajnega zdravnika iz ozira na zdravstveno varstvo; iz tega namena se mora on (zdravnik) obdeleževati dotičnih obravnav takrat, kedar se šole stavijo na takem kraju, kjer je njegov uradni sedež; sicer se pa ima njemu poslati obravnavni protokol, ki ima popis stavbni-nega prostora in okolišča, da more on staviti svoje nasvete.

§. 3. Stavba sploh. Postavljeno mora biti šolsko poslopje stanovitno. Pod šolskimi sobami je napraviti klet ravno takega obsega. Pritlično stanišče mora biti nad cesto zvišano najmanj 0·8 metrov (1 mtr. = 3·1635 dunajskim čevljem = 3 čevljem, 1 palcu in 11·5 čertam). Šolske izbe, ki imajo vzhod naravnost na prosto, se ne dopuščajo.

Nobena šolska izba ne sme biti s stanovališčem v neposredni dotiki.

Ozirati se je tudi, ne bode li treba pozneje šoli kaj prizidati?

Pri pritličnih šolah se mora zidovje postaviti toliko trdno, da bo mogoče na-nj postaviti še jedno nadstropje.

Šola mora imeti prostore samo take, ki se porabijo za šolske namene, ali za stanovanje učiteljem ali šolskim slugom. Ako se ima šolsko poslopje

porabiti tudi za druge namene, n. pr. za srenjsko gospodarstvo, tedaj se ima prava šola ločiti od drugega poslopja popolnoma, tako da nimata ne uhodov ne stopnjic jednih in istih.

§. 4. Hišna vrata in veža, ravno tako tudi hodniki in stopnjice morajo biti dosti široke in sicer glavni uhodi ne manj kakor 2 in stopnjice ne manj kakor 1·5 mtr.

Vsi hodniki morajo biti svetli, a brez prepaha, vendar tako, da se morejo, ako je potreba, hitro prezračiti.

Stopnice morajo biti kamnene ali iz opeke, ki je z lesom prevlečena. Stermé naj bodo 0·135 do 0·150 metrov; nastop naj meri po 0·31 do 0·41 metrov.

Stopnice, ki drže iz nadstropja v nadstropje, ne smejo biti v jednom tečaju in ne smejo biti zavite. Vmes naj imajo počivališča, in naj se lomijo na dve ali tri rame. Ker imajo stopnice prosto stran, naj se napravi trden, dosti visok in gost držaj z ročaji, in vsikdar se mora držaj tako napraviti, da se otroci ne morejo po njem dričati.

Skrbeti je, da so železne strgulje ali slamnate pletenice za osnaženje obutala pred uhodom v šolo, pred vsakimi notranjimi stopnicami in pred vsakimi šolskimi vratmi.

§. 5. Pri večjih šolskih poslopih je skrbeti, da se pridobé dosti veliko prostori, kamor se shranjujejo učni pripomočki, zbirke (bukvarnica, fizikalichen kabinet i. t. n.); ravno tako gre skrbeti za potreben prostor, kamor se shajajo učitelji in kjer ima nadučitelj ali ravnatelj svojo pisarnico.

Tudi je pri šolskih poslopih sploh treba gledati na to, da se napravijo otročji vrtovi, ako je le mogoče.

§. 6. Naprava šolskih sob. Pri večjih šolah naj bodo učilne sobe za mlajše otroke pri tleh, za starejše po nadstropjih.

Ako ima ista šola ločene razrede za dečke in deklice, tedaj se imajo ločiti šolske izbe za oboji spol tako, da imajo posebne uhode in veže.

§. 7. Šolskih izeb naj bo toliko, kolikor je učiteljev pri šoli (§. 11. drž. šolske postave dne 14. maja 1869).

§. 8. Šolska izba ki ima, ako le mogoče, okna obrnjena na jugo-vzhod, naj se ravna po številu učencev, a postavno jih ne sme biti nad 80. Vsakemu učencu je potreben prostor 0·6 kvadratnih metrov. Razen tega mora imeti šolska izba potreben prostor za učne potrebe, za peč in kar zraven spada, za hodnike (pri klopeh). Šolske izbe morajo biti visoke najmanj 3·5 metrov, večje šole (posebno v mestih) 4 metre. Prostora po zraku pride na učenca 3·8 oziroma 4·5 kubikmetrov. Šolske izbe naj ne bodo, izvzemši dvorane za risanje, daljše od 12 metrov. Globokost v izbi se ravna po visokosti pri oknih. Podoba manjših šolskih sob naj se približuje kolikor mogoče kvadratu, sicer naj pa bo z ozirom globokosti k visokosti v izbi primerje, kakor 3 : 5.

Tla (pod) v šolski izbi naj bodo ravna in gosta; tla iz trdega lesa imajo prednost od unih iz mehkega lesa. Podi (tla) iz mehkega lesa naj se časoma napojé z vrelim lanenim oljem.

§. 9. Naredí naj se tako tramovje in naj se tako med sabo zgoščuje, da se kolikor je močí, odvrtačuje prehajanje zvoka iz nadstropja v nadstropje.

Stene naj se pobarvajo enolično, svetlo, in barva naj bo višnjeva ali zelenkasto-siva brez strupa. Namenu primerno je, da se stene do 1 — 1·5 metra od tal z deskami (lambris) obijejo in svitlo z olnjato barvo namažejo.

Strop v šolski izbi naj bo ravan, obit in ometan in svetlo pobarvan.

Uhodna vrata naj bodo v svetlobi 0·95 metrov široka in najmanj 2 mtr. v svitlobi visoka; naj bolj prostor za nja je v steni, ki je nasproti oknom med sprednjo vrsto klopi in med steno, kjer je kateder (prostor za stolicu).

§. 10. Okna in umetna razsvitljava. Šolske izbe naj dobivajo svetlobo skozi okna, ki so na eni strani podolžne stene, in sicer tako, da učenec svetlobo prihaja od leve strani; na ostalih treh stenah naj navadno ne bo oken, ako se pa vendar morajo napraviti, naj imajo vetrnice (zatvornice).

Splošna ploskev za svetlobno odprtino pri oknih v šolski izbi naj bode, ako so šolska poslopja popolnoma na prostem, najmanj $\frac{1}{6}$ natalne ploskve, ako pa svetlobo kratijo sosedna poslopja i. dr., naj bode $\frac{1}{4}$ natalne ploskve.

Doprni zid pri oknih naj bo tako visok, kakor klopi. Okna naj segajo, kolikor je moči do izbenega stropa, okna ne smejo biti zvezana (dve skupaj) niti okrožena, ampak morajo biti štiriogelna.

Stebri pri oknih ne smejo biti širji, kakor 1·3 metrov. Ako je zid znatno debel, naj se zid na stebrih med okni znotraj primerno vprek naredi.

Zgornje oknice vsaj pri dveh oknih v vsaki šolski izbi naj bodo zaradi prezračanja, ako se sicer na drugačen primeren način v prezračenje ne uravnajo, in v to ne porabijo, tako napravljene, da se morejo premikati okoli porazno-nasprotno osi, in morajo imeti pripravo, da se od spodaj povoljno zapirajo in odpirajo. Okna morajo biti vrh tega tako napravljena, da se vsaki čas lahko in do dobrega odpró in tako zatrdijo, da odprta ostanejo.

Da se pri najnižih oknih ne bo skozi videlo, naj se to, kjer je potreba, zabrani, n. pr. da se šipe prevlečejo z cinkovo belino.

Da se izba varuje pred svetlobo, katera pada ali na ravnost ali katera odseva od poslopij nasproti stoječih, naj se primerno napravijo zagrinjala pred okni, ki se od vrha dol premikujejo. Zagrinjala morajo okno popolnoma zakriti in naj se napravljajo iz platna na pol vbeljenega.

Za umetno razsvitljava naj se rabi plin, ako se more dobiti, ako pa ne, pa olje ali petrolej v lampah, ki so obešene, ali ki so ob steni, in sicer poslednje z ozirom na potrebno previdnost. V obeh primerljajih ima se rabiti cilindri iz stekla in pripravi senčniki, ki pa zgornji del sobe ne smejo preveč zatemniti, in skrbeti je, da je dosti luči in da je prav razdeljena. (Dalje prih.)

Dopisi in novice.

Iz Črnomlja 4. nov. 1875. Učiteljsko društvo Črnomeljsko je imelo 28. sept. sejo v Dragatušu. G. Stanonik, predsednik, pozdravi ude, potem se prebere zapisnik zadnje seje i se odobri. Prva i druga točka dnevnega reda se preskočite. O tretji točki: o krajnih šolskih bukvarnicah govoril je g. nadučitelj Jeršinovec. Omenil je, da naj se strogo gleda, da ne bode v bukvarnah nepristojujih knjig, oziraje se na dotični ukaz, dejal je tudi dalje, da naj se, kolikor mogoče, devajo zneski za nakupovanje knjig v šolske proračune in vsak kraj. š. svet naj bi v to smisel dovolil vsaj 10 gld. Knjige naj so lepo vredene, in naj se zapomnuje, katere knjige in katerim učencem so se posodile.

G. Šetina predlaga, da bi se vsaka šolsk. bukvarnica naročila na časopis »Vertec«, ki je baš mladeži namenjen. Tudi naj bi se vsi prešnji letniki nakupili,*) ako se še dobé, ter spomni konečno, da kraj. šol. bukvarnice, niso samo za učence, nego i tudi za uže odrasle.

*) Čemu pa zopet to? Slovenci naj iz rodoljubja pišejo, zobe naj pa v steno vtaknejo! kaj ne to bi bilo prav! potem ostane več za tuje liste.

G. Jeršinovec nasvetuje skupno i enako postopanje v napredovalni šoli, koje so se oživele že po večjem v našem šolskem okraji.

G. Hočevar govori o porabi okr. šol. bukvarnice in prodlaga:

1. Vsakdo naj poroča pri prvi seji o knjigi, ustmeno, i 2. zapopadek knjige naj se na kratko zapiše.

G. Šetina nasvetuje: podporni udje naj se opomnijo udje, ali še ostanejo ali ne, in naj se jim naznani, da so še zaostali v plačanju.

Po seji bil je skupni obed pri »Maliču«. Prav vesele volje smo bili. Med obedom pripovedoval je g. Stanonik mnogo novic, koje je nedavno doživel in sklenil: Pravica je pravica, kar je res je res. Bog ga živi! Učiteljska konferenca za Črnomeljski okraj bode 24. i 25. nov. v Črnomlji. (Ali nam bote kaj poročali? Vred.)

Iz Gorice. S. Od vseh stranij Primorskega, iz Istre in Dalmacije so prišli učitelji 12. oktobra v Gorico, da se vdeležo deželne konferencie in da si ogledajo razstavo učil.

Ta dan je c. k. dež. nadzornik g. Anton Klodič v navzočnosti mnogo visoke gospode iz Gorice in Trsta in mnogih učiteljev in učiteljic slovesno odprl razstavo in konferenco in najprej v nemškem, po tem v slovenskem in konečno v italijanskem jeziku razvil zgodovino in pomen šolstva ter njega napredek v zadnjem času, končuje z živioklicom na presvitlega cesarja Franca Jožefa, kateri klic je občinstvo navdušeno večkrat ponavljalo. Navzočne gospode je g. K. v slovenskem jeziku tako-le nagovoril:

»GOSPODA! Sešli ste se danes v tej dvorani vsled poziva deželnega šl. sveta in po zaupanju svojih sodelalcev na trudopolnem šolskem polji k važnemu in častnemu poslu. Glas svoj imate namreč oddati o vprašanji, kako se imajo odgojevati in učiti naši otroci, na ktere nado naše prihodnosti stavimo, to je, kako se imajo njihove telesne in dušne moči s takim vspehom razvijati, krepiti, utrditi, da jim bode odraslim, kakor veleva postava, značaj trden in čist, vera neomahljiva, da jim boče mogoče zajemati državi, družini in sebi na korist iz zaklada pridobljenega znanja, da se navadijo ljubiti svojo domovino, da bodo polni ljubezni do svojih rojakov in prešinjeni čutom vzajemnosti iu skupnosti vseh dežel našega lepega carstva, drage naše Avstrije, ktera ima biti vsem pod njenim žezlom zbranim narodom ljuba domovina, ki ima biti kakor pesnik pravi: »Avstrija za vse,« da se odraslim, pravim, utrdi zvestoba do našega ljubljeneega cara Franciška Jožefa, pokrovitelja vseh narodov, in do njegove svetle rodbine.

Ali si more kedo misliti nalogo častnejšo, nalogo bolj vzvišeno, kakor to, truditi se z delom, koje ima tak sad v poznejih časih obroditi, v časih, ko bodo morebiti trudni udje učiteljevi že v večnem miru počivali, s takim delom, po kojem se ima seme zasejati, iz kterega more sledečemu rodu prirasti tisočeren blagoslov. Zaupanje toraj, da si bode vsak učitelj, vsak poslanec štel v dolžnost, vdeležiti se z vso svojo močjo tako važnega posla, kakoršen je prему dežel-nemu učiteljskemu zboru naročen, kličem vam pred začetkom iskrenoserčno: Na zdar!«

Po končanem govoru povabi g. nadzornik navzoče, da si ogledajo razstavo. —

Nikoli ne bi bili mislili, da bomo toliko lepega, podučljivega in zanimivega videli na tej prvi šolski razstavi v Gorici, in pripoznati moramo, da je naše šolstvo v zadnjem času lepo napredovalo. Da pa se je v primerno kratkem času osnovala tako izvrstna in dobro urejena razstava, zahvaliti se moramo v prvi vrsti neutrudljivem dež. nadzorniku g. Klodiču, pa tudi okrajnemu nadzorniku g. Vodopivcu, ki se je mnogo in mnogo trudil, da je razstava tako dobro urejena in tako obširna.

Razstavi je odmerjenih 5 dvoran c. k. vadnice. — V veliki dvorani, kder se poudčuje petje, razstavljeni so vsakovrstni učni primočki. — Ko prideš v dvorano, najdeš na desni strani zbirko merčesev in zbirko kmetijskega, rokodelskega orodja in pohištva; tu je v minijaturi vse, kar mora otrok poznati o stvaréh zadevajočih domačo hišo. Ta zbirka je kaj vredna za praktični intuitivni (nazorni) poduk in zatorej moramo čestitati vrlemu razstavljavcu, g. Ambrožu Ponizu, nadučitelju v Rihenbergu. — Prav tako pohvale vreden je reliefni zemljovid čepovanske doline, katerega je razstavil g. Srebernič, učitelj v Čepovanu. — Dopadle so nam tudi gsp. Pocarjeve zlogovne tablice s podobami za praktični poduk v čitanji. — Gsp. Pick, učitelj v Tržiču (Monfalcone) je razstavil mnogo zanimivih objektov, mej katerimi se nam je zdel prav praktičen telurij in pa mizica za lahko določevanje geografične lege. Posebno priznavno moramo omeniti dveh računskih aparatov; enega je razstavil g. Gallo, učitelj na vadnici v Gorici; ta je posebno lahko rabljiv za delenje in se priporočuje na prvi ogled; drugega je sestavil g. Goljevšek, zdaj vodja avstrijske šole v Carigradu; po našem mnenju je ta aparat za predočevanje drobnin najbolj razumeven, ker je po njemu najbolj razvidna celota in vsak del celote posebej. — Aparat stane 18 gld.; pa dal bi se napraviti v bolj navadni obliki tudi za polovico in manj. — G. Gallo je razstavil popis Gorice v topografičnim in zgodovinskem obziru, ki je prav razumevno in praktično delo. — Za temi objekti sledijo razni kartoni, modeli, knjige in fizikalčni instrumenti dekliske pripravnice v Gorici: prav lepa in zanimiva kolekta.

Dopadal nam je v tej kolekti posebno kombinirani ruski stroj Živnijev za kazalni nauk v računstvu. — Zraven tega stroja zapazili smo tudi drugi po g. J. . . . u iz Gorice razstavljen aparat, ki pa je stare konstrukcije in ne zadostuje.

Lep računski stroj je razstavila tudi dunajska firma »Piehlers Witwe«; ta firma se sploh odlikuje na razstavi; poslala je mnogo vsakovrstnih fizikalčnih inštrumentov, modelov, globusov, zemljevidov, modelov za telovadnice i. t. d.

Mnogo je tudi razstavila firma »Alois Kreidl v Pragi«; zanimiva je posebno zbirka fizikalčnih inštrumentov za mestjanske šole in pa jako popolen telurij, menda najboljši na razstavi. Obe tuji firmi sti prav mnogo pripomogli popolnosti razstave in s tem priporočili našemu učiteljstvu. Prav tako tudi firma »Giontini« v Ljubljani, katera je razstavila prav krasne kartone za kazalni poduk v zgodovini, velike in jako popolne atlase in mnogo drugih učnih pripomočkov.

Od domačih knjigotržcev je mnogo razstavil g. Paternolli, pa tudi g. g. Wokulat in Dase sta dobro zastopana; razstavljene reči kažejo, da tudi goriško knjigotržstvo dobro napreduje. Ker gremo po vrsti, naj omenimo zdaj g. Stegnarjevega *) stroja za računstvo in čitanje. Ta eleganten, praktičen in ob enem prav ceni stroj (stane namreč samo 6 gld.) se je vsem obiskovalcem jako dopal, mnogi učitelji priznavali so mu prednost pred drugimi enakimi stroji. Skoro gotovo je toraj, da bodo tudi šolske oblasti**) ta stroj priporočale in da se bo vdomačil v naših ljudskih šolah. Firma Tempsky iz Prage je razstavila mnogo učnih knjig, kart i. t. d.

Omeniti je še šolske knjižnice v Kamnjah, katera je razstavila lepo zbirko okusno vezanih in uredjenih knjig; po tem goriške vadnice, Slovenske matice,

*) Nemo propheta in patria.

**) Kje?

društva sv. Mohora. Prva je razstavila mnogo šolskih knjig in učnih pripomočkov; druge dve pa vse dosedaj izdane knjige. Dopadala se je posebno strokovnjakom g. Žnidarčič-eva abeceda s podobami; primerjaje to abecedo z ono gsp. Pocarja, našli so jo mnogo bolj praktično. Muzikalij je razstavil nekoliko gsp. Hribar, namreč »Grlico« in »Bisernico« in še nekoliko drugih zbirk slovenskih pesni, pa tudi mnogo lastnih skladb, namreč opereto »Prepir o ženitvi«, veliko slovensko mašo, zbirko šolarskih pesnij in drugih več. — G. Tomšič, urednik Vertca, je poslal več letnikov »Vertca« in iger za mladino. — Vse hvale vredno je razstavljeno delo okr. nadzornika Vodopivca, to je obširni zvezek, v katerem se nahajajo praktični načrti za šolska poslopja. — S tem smo popisali vse, kar se nam je zdelo bolj važnega v glavni dvorani. V sobi te dvorane se nahajajo pisarije, risarije in druga dela učencev iz vsih okrajev goriške grofije. Razpostavljena so v tej sobi tudi ročna dela učenk iz Goriškega. — Omeniti je še pripomočkov za šolske vrte, katere je razstavil Wokulat, in modelov za te lovadne priprave goriškega mizarja g. Lorenzutti-ja, kateri so priporočljivi. —

Na mostovžu c. k. vadnice so še 3 druge sobane polne razstavljenega blaga, ki direktno ali indirektno sega v področje ljudske šole. V eni sobi je razstavil g. Bollè, ravnatelj tukajšne c. k. svilorejske postaje razne modele, tvarine, podobe, instrumente in mnoge druge reči, ki so potrebne za poduk v sviloreji. Ta oddelek je kaj interesanten za svilorejce naše dežele; naj ga tedaj pridejo ogledovat naši mnogi svilorejci iz dežele. — Druga soba je odmerjena kmetijstvu; naša kmetijska šola je tam razstavila razne poljedeljske stroje, učne pripomočke i. t. d. Tam se nahajajo tudi nekatere iznajdbe posameznikov zadevajoče kmetijska napredek. — Ta oddelek je toraj namenjen tudi našim napredujočim kmetovalcem. — V tretji sobi so zastopane tržaške deške in dekliške ljudske šole. — Priznati moramo, da so Tržačani prav dosti lepega in prav praktičnega razstavili, posebno pa se v obče dopadajo ženska ročna dela, ki prekosijo za dosti oná goriških šol. Narisali smo danes zarad pomankanja prostora le bolj površno razstavo in si pridržujemo dopolnitev tega sporočila.

To nam bode toliko lažje, kedar bodo tudi v ta namen izvoljeni razsojevalci (juri) svojo sodbo izrekli in iz razstavljenega blaga najboljše odlikovali. Pohvaliti pa moramo uže zdaj slovenske učitelje in druge gospode, ki so pomagali, da se v tej razstavi častno odlikuje slovenska stran, in da je po tej razstavi dokazano, da imamo mi Slovenci dovolj učnih knjig in drugih šolskih pripomočkov, kar nam daje lep dokaz napredka na Slovenskem.

— *Iz seje c. k. dež. šl. sveta v Ljubljani dne 14. oktobra 1875.*
 Pervosednik otvoril sejo in perovodja prebere razrešene vloge. — Na znanje se vzame poročilo ljublj. višje realke, kar se tiče obiskovanja v prostih predmetih in dvema učiteljema se prizna nagrada za poučevanje v taistih. — Na višji realki ostane 7 pomočnih učiteljev (suplentov). — Poročilo gimnazije v Rudolfovem, kar se tiče razdelitve prostih predmetov, se vzame na znanje, a v telovaji se po zimi ne bode poučevalo; ni ga za to pripravnega prostora. — Učiteljski kandidat se vzame za pomočnega učitelja na ljubljansko višjo realko, in nek drugi na gimnazijo v Rudolfovem, to se je odobrilo in pomočnina in potnina se je dovolila in odkazala. — Štirim gimnazij. profesorjem se petletne doklade priznajo in odkažejo. — Nekateri gimnazijski učenci se šolnine oproste ali celo, ali le na pol, drugim se odreče celo, oziroma polovično oprosteno, drugi ostanejo tudi za naprej oproščeni. Zoper dva ljudska učitelja je bila disciplinarna preiskava, jeden se je pismeno okaral, drugi pa premestil. Učni črtež za pripravljavni tečaj, kateri je predložilo c. k. uč. izobraževališče se paterdi. —

Učitelji v zasilnih šolah dobe nagrado, ljudski učitelj pa letno nagrado iz dohodkov izpraznjene službe, kjer je podučeval, drugi ljudski učitelj pa dobi pripomoč v denarjih. — Prošnje za spraznjeno službo glavnega učitelja na ljublj. izobraževališču se predlagajo sl. ministerstvu za uk in bogočastje. — Dvorazredna ljudska šola v Senožečah se je spremenila v trirazredno. — Za več učit. služeb se določi letna plača od 1. oktobra 1876 oziroma od 1. novembra 1876. — Vpokojenemu ljudskemu učitelju se prizna za podučevanje na spraznjenem učiteljskem mestu nagrada na mesec, dokler se učitelj ne vmesti. — Anton Cirman se je poterdil za ljudskega učitelja v Preddvoru in Janez Dolinar za Trato. — Mestni občini v Kočevji se dovoli, da sme zbrisati zastavno pravico, vpisano na nekem poslopji njenega zemljišča zastran stavitve in ohranitve gimn. poslopja, ker ono daje dosti varstva. — Okrajni šl. svet v Černomlji je predložil izkaze A in B, zadevajoče razdelitev šolskih okrogov tam, vernili so se nazaj z nekaterimi podučnimi opazkami.

Naročniku „Učit. Tov.“ na „Poslano“ njegovo v „Slov. Narodu“ št. 255:

Knezoškof Ljubljanski v pastirskem listu 6. septembra niso spregovorili učiteljem, ampak duhovnom, in duhovni so tudi list dobili. Kedar spregovorijo učiteljem, prinese Njihove besede »Uč. Tov.« Doslej pa, dasiravno ga Vi in Vaši tovariši imenujete meznarski list, vendar nima navade hoditi v zakristijo škofa in duhovnov opravljat, marveč hodi rajši v cerkev poslušat njih pridige in besedo božjo. Ko bi bil po pastirskem listu Ljubljanskem hotel povedati učiteljem, kako pravijo v njem knezoškof, reči bi jim bil moral: Glejte, toliko dostojnost imajo duhovni v šolskih zastopih in zborih, toraj učitelji, spoštujte jih in ravnajte se po njih svetu! In kaj bi odgovorili nato Vi in Vaši tovariši? — Oho, tega pa že ne! — Sicer pa se iz »Poslanega« Vašega vidi, da ste ob enem tudi naročnik ali vsaj priden bralec »Slov. Naroda«; toraj ste v njem dotične besede tudi brali; le ravnajte se po njih! Vsakdo naj pometa pred svojim pragom, pa bode lepo povsod. Kaj neki skušate »Tovariša«? Komur stvar ta je mar, naj pa bere državno šolsko postavo dne 14. maja 1869, ter šolski in učni red dne 20. avgusta l. 1870 in tam §. 34. 38. 50, potem pa naj oči odpre, krog sebe po svetu pogleda in naj — sódi.

Sklepaje vredovanje našega lista dobim dopis iz Notranjskega, ki odgovarja na zgoraj imenovano »Poslano« in se bistveno s tem vjema, kar je zgoraj pisanega in sicer pravi od besede do besede takole: G. dopisnik v »Slov. Narodu« se ne briga niti za pismo našega škofa, niti za ono terzaškega škofa, nego čakal je nesterpno priložnosti, da je dal zaušnico, »meznarskemu listu!« Saj se poznamo! (Mogoče. Vr.)

Naročnik »Tov.«

(Drugo smo odložili, sicer pa hvala za sočutje in za poslani daljši sestanek; o priliki pismo kaj več. — Bog!

Vred.

— Šole v Gorici so se začele s 15. oktobrom. Gimnazijo letos obiskuje 294 dijakov, lani jih je bilo le 278 sè začetkom leta. V prvi razred se jih je oglasilo 97, 39 Slovencev, 49 Italijanov in 9 Nemcev. Pri preskušnji je palo 12 Italijanov in 1 Slovenec, tedaj ostane enako število Slovencev in Italijanov. Realno obiskuje letos 115 dijakov, baš toliko jih je bilo lani. Na z. pripravnstvu je 74 Italijank in 15 Slovenk, toraj sedaj bodemo imeli na Goriškem učiteljic v izobilji, tudi v Kopru je baje veliko učiteljskih kandidatov.

— »Krain. L. Lehrer Verein-u« je sedaj predsednik g. prof. W. Linhart, podpredsednik pa g. prof. pl. Gariboldi, oba glavna učitelja na mož. učiteljišču; kasir je g. Eppich in perovodja g. Zima, učitelja na vadnici. V odboru je med drugimi tudi gdč. Julija Šukle, učiteljica na ž. vadnici.

Javna zahvala.

Tukajšna šola je prejela 6. dne t. m. od velečastitega gsp. Janeza Šolarja, c. k. dežel. šol. nadzornika za hum. nauke srednjih šol v Ljubljani, prav bogat dar, namreč: 1 toplomer, 1 kompas in 122 věčidel na novo lično vezanih slovenskih knjig za tukajšno šolsko knjižico, koje bode šolska mladež, in tudi drugi v poduk in zabavo gotovo z veseljem čitali; nekatere bodo celo učitelju pri učenju zelo koristile.

V dolžnost si štejem, da se blagemu daritelju v imenu šolske mladeži in krajnega šolskega sveta za ta lepi dar naj serčnejši zahvaljujem, ter prosim, da bi nam blagi gospod tudi v prihodnje svoje blagotvorne roke ne odtegnili. Zdaj rečem: Bog naj plati!

V Kropi, 10. listopada 1875.

Marko Kovšca, uč.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na 1razredni ljudski šoli v Zalog-u je učiteljska služba s plačo 400 gld. in s prostim stanovanjem izpraznena. Prošnje s potrebnimi dokazi se morajo do 30. listopada t. l. pri krajnem šolskem svetu v Zalog-u in sicer prošnje onih učiteljev, ki so že v službi, po poti predpostavljene okrajne šolske oblasti predložiti.

C. k. okrajni šolski svet v Kamniku dne 22. vinotoka 1875.

Predsednik: Klančič l. r.

V šolskem okraji Radovljiškem na 1razrednih ljudskih šolah: v Gorjah, v Koroški Beli, v Ratečah in Srednji vasi učit. služba, l. p. 400 gld. in stanovanje; potem na 2razred. lj. šoli v Radovljici podučit. služba l. p. 500 gld., za kar tudi lahko prosijo učiteljice. Prošnje okraj. šl. svetu v Radovljici do 30. novembra t. l. — V šolskem okraji Kamniškem: na 1razr. lj. šoli v Zalogu (gl. Razpis) učit. služba l. p. 400 gld.; kraj. šolsk. svetu v Zalogu (fare Cerkljanske na Gorenjskem). V šolsk. okraji Kočevskem: na 4raz. lj. šoli v Ribnici, učit. služba l. p. 400 gld. in stanovanje; kraj. šolsk. svetu do 20. novembra t. l.

Na Goriškem. V šolskem okraju goriške okolice razpisujeti se službi in sicer: nadučiteljska v Kamnjah in učiteljska v Peumi, obe v občinah III. verste.

Dohodki teh služeb so določeni v §§. 22, 30, 32 in 33 deželne šolske postave 10. marcija 1870.

Prosilci naj vložijo prošnje previdene z dokazom učiteljske sposobnosti in dosedanjega službovanja naj dalje do 19. decembra t. l. pri dotičnih krajnih šol. svetih. Prosilci, ki ne služijo v tem okraju naj vložijo prošnje po njim predpostavljenih šolskih oblastih.

C. k. okrajni šol. svet v Gorici dne 28. oktobra 1875.

Namesto predsednika: F. Vodopivec.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gsp. Alojzij Kušar iz Nadanjšega sela v Šent-Kocijan pri Turjaku; spraš. učit. kandid. g. Val. Burnik v Šent-Jernej zač. Gsp. France Medic, spraš. učit. kandid., podučuje sedaj namestovaje na II. mestni šoli. — Gsp. Josip Kristan, poprej pristav na sadje- in vinorejni šoli v Slapu, je glavni učitelj na c. k. mož. učiteljišču v Koprju.